

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทสุดท้ายนี้ เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสรุปสาระสำคัญ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะซึ่งเป็นภาพรวมทั้งหมดของการวิจัย เรื่อง การจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้ ภาพรวมของการวิจัยเป็นการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ตลอดจนแนวคิดการจัดการชุมชนเข้มแข็งเป็นสำคัญ เป็นการชี้ให้เห็นถึงกระบวนการ วิธีการที่นำไปสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ด้านเพศ พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา มีเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 เพศหญิง มีจำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 63.50

ด้านอายุ พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีอายุ 36-45 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.30 รองลงมา คือ อายุ 46-55 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.80 อายุ 56 - 65 ปี มีจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.30 อายุ 25-35 ปีขึ้นไป มีจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 และอายุมากกว่า 65 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60

ด้านระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนมากที่สุด คือ 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.60 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ระดับมัธยมศึกษา หรือ ปวช. จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.70 ระดับอนุปริญญาตรี หรือ ปวส. จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80 และระดับปริญญาโท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30

ด้านสถานภาพ พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีสถานภาพสมรส จำนวนมากที่สุด คือ 250 คน คิดเป็นร้อยละ 63.30 รองลงมา คือ โสดจำนวน

107 คน คิดเป็นร้อยละ 27.10 แยกกันอยู่/หย่าร้างและหม้ายมีจำนวนเท่ากัน คือ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ด้านอาชีพ พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีอาชีพเกษตรกรรม มีจำนวนมากที่สุด คือ 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 รองลงมา คือ ประกอบธุรกิจส่วนตัวจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 รับจ้าง จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.80 และข้าราชการ จำนวน /รัฐวิสาหกิจ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 ตามลำดับ

ด้านรายได้ครอบครัวต่อเดือน พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีรายได้ต่อครัวเรือน 10,001 – 20,000 บาท มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.20 รองลงมา คือ รายได้ 20,001 – 30,000 บาทจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 31.10 รายได้ 5001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.20 รายได้ มากกว่า 50,001 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60 และ 30,001 – 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.10 ตามลำดับ

ด้านรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีรายจ่าย 5001 – 10,000 บาทจำนวนมากที่สุด 203 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 รองลงมา คือ รายจ่าย 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รายจ่ายต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.20 รายได้ 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.10 และมากกว่า 50,001 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ตามลำดับ

ด้านภาระหนี้สิน พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีภาระหนี้สิน เป็นจำนวนมาก จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.90 และไม่มีภาระหนี้สิน จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 45.10 ตามลำดับ

ด้านครอบครัวมีเงินออม พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีครอบครัวที่มีเงินออม มากที่สุดจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 และไม่มีเงินออมจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 46.30 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1.ศึกษาการระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 3.63 S.D .09)

3. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 2. ศึกษาระดับการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มี

การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.67$ S.D. .06) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.69$ S.D. .03) ด้านการพึ่งพาตนเอง ($\bar{X} = 3.68$ S.D. .08) ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.64$ S.D. .09) ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r=.403$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง คือ ด้านการพึ่งพาตนเอง ($r=.448$) ด้านการมีส่วนร่วม ($r=.403$) และด้านกระบวนการเรียนรู้ ($r=.359$) ตามลำดับ

5. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อ 4. ผลการศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ค้นพบว่า

5.1 ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และมีการนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตเบื้องต้นในระดับหนึ่ง เช่น การปลูกผัก สวนครัว รั้วกินได้ มีการทำบัญชีครัวเรือน มีการออม เป็นต้น แต่ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ เนื่องจากประชาชนยังไม่เห็นผลอย่างชัดเจน จึงนำไปปรับใช้ได้ผลไม่เต็มที่ อาจจะมาจกประชาชนยังไม่เข้าใจการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ยกตัวอย่าง เช่น น้ำที่ใช้ในครัวเรือน หรือว่าเศษอาหารต่าง ๆ สามารถที่จะนำมาเป็นปุ๋ยได้ ส่วนใหญ่ก็จะมองข้ามไปทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา ขยะมากมาย เป็นต้น ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา เกษตรอำเภอ ปราชญ์ชาวบ้าน สถาบันการศึกษาภาคเอกชน ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เกี่ยวกับการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ลดรายจ่าย สามารถพึ่งตนเองได้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

5.2 การนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

5.2.1 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดกิจกรรมของกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ เช่น ในการเลือกกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน เมื่อมีปัญหาที่ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมหาแนวทางในการไขปัญหา ร่วมสร้างรายได้เพื่อให้สมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น การเพาะเห็ด การทำน้ายาอเนกประสงค์ เป็นต้น

5.2.2 ด้านการพึ่งตนเอง พบว่า สมาชิกของกลุ่มมีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับตนเอง และสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ปลูกต้นทานตะวัน การทำผ้ามัดย้อม ทำปุ๋ยดินจากผักตบชวา เป็นต้น

5.2.3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีการเรียนรู้ เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา จากการเรียนรู้ด้วยตนเองแลกเปลี่ยนกันของสมาชิกในกลุ่ม จากการส่งเสริมจากหน่วยงานของภาครัฐ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลบางปลา เกษตรอำเภอบางพลี และสถาบันการศึกษา ตลอดจนปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนอย่างต่อเนื่องจนชำนาญสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนและชุมชน และมีหน่วยงานที่สนใจได้เข้ามาศึกษาดูงาน จนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับรางวัลต้นแบบแห่งความดี เป็นที่ยอมรับของชุมชนอื่น ๆ และถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนและชุมชน และหน่วยงานที่สนใจ อย่างต่อเนื่อง

6. สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อ 5 ศึกษาวิธีการและรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีข้อค้นพบ ดังนี้

6.1 ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีวิธีการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

6.1.1 มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิกและประชาสัมพันธ์ แต่ละคนรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีการประชุมทุกวัน ที่ 9 ของเดือนโดยมีการจดบันทึก และแสดงบัญชีรับจ่าย

6.1.2 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน กลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 5 คน และกลุ่มกองทุนสวัสดิการ จำนวน 3 คน

6.1.3 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโครงการจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ โครงการชุมชนเข้มแข็ง SML ในการสนับสนุนโรงงานเพาะเห็ด กิจกรรมสายใยรักแห่งครอบครัวฯ เศรษฐกิจพอเพียง กศน. สนับสนุนวัตถุดิบในการแปรรูป และถ่ายทอดความรู้จากพัฒนาชุมชน และสมาคมสตรีอาสาสมัครแห่งประเทศไทย เป็นต้น

6.1.4 มีการสร้างเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชน เช่น โครงการลูกพระดาบส สุเหراءบางพลี สภาสตรี สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน และพบว่า กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับของชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน 4 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมถวายความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยการถวายพระพรในวันสำคัญอย่างต่อเนื่องทุกปี วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามัคคี และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ (2) กิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือน จากการทำบัญชีครัวเรือน มีข้อค้นพบว่า ในแต่ละครอบครัวมีหนี้สินรายจ่ายมากกว่ารายรับ และเกิดหนี้นอกระบบมาก จึงเกิดการรวมกลุ่ม คือ "กลุ่มออมทรัพย์สวนแก้วแสน" โดยให้สมาชิกนำเงินมาออมรวมกัน เป็นการฝากประจำ 100 บาท - 500 บาท ทุกวันที่ 9 ของเดือน และให้สมาชิกกู้ได้ ปัจจุบันมีสมาชิก 214 คน มีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง และการพึ่งตนเอง เน้นการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส เพื่อสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืน ทำให้สามารถนำไปผ่อนชำระหนี้นอกระบบที่สร้างปัญหาให้แก่ครอบครัวได้ (3) กิจกรรมกองทุนสวัสดิการ วัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่เกิด แก่ เจ็บป่วยหรือตาย ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 240 คน สามารถบรรเทาความเดือดร้อนแก่ครอบครัวของสมาชิกได้ (4) กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ จากการศึกษาดูงานทำให้กลุ่มแม่บ้าน มีความสนใจกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพ จึงรวมกลุ่มการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่สามารถเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว ได้แก่ กิจกรรมแปรรูป จากการเพาะเห็ด เห็ดแก้วเห็ดหูหนู เหนมเห็ด น้ำพริกเห็ดภูฐาน ขนมจีนน้ำยาเห็ด แขนงวิชเห็ด แปรรูปปลาสดในโครงการลูกพระดาบส ผลิตน้ำยาเอนกประสงค์ น้ำยาล้างจาน ยาอมสมุนไพร ปลูกผักสวนครัว เพาะเห็ดภูฐาน และการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ ต้นไม้ใบไม้ โดยจัดตั้ง "ธนาคารใบไม้" และด้วยการพัฒนาศักยภาพของผู้นำกลุ่มและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง จนสามารถมีศักยภาพถ่ายทอดองค์ความรู้ เป็นวิทยากรเกษตรกรประจำแหล่งเรียนรู้ ให้แก่ผู้มาศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีข้อค้นพบว่า

การจัดการชุมชนเข้มแข็งของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ประสบความสำเร็จ โดยมีการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ลดรายจ่าย เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว สร้างความ

เข้มแข็งให้กับชุมชน และเป็นศูนย์กลางประสานงานให้ความช่วยเหลือของชุมชน ร่วมกิจกรรม จัดงานและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน อย่างต่อเนื่อง

6.2 รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า มีรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

6.2.1 ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประโยชน์ และร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและสนองความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Alastair T. White.(1982, p.18) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม คือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วม แบ่งออกได้เป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่ 2 มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาและลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ มิติที่ 3 มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการดำเนินงาน มิติที่ 4 มีส่วนร่วมในการประเมินผล

6.2.2 ด้านการพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตด้วยวิธีการพึ่งตนเองด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับเพ็ญศรี เปลี่ยนขำ (2550, หน้า 30) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระมั่นคงสมบูรณ์และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550, หน้า 5) ให้ความหมาย การพึ่งตนเองว่า “ความพอมี พอกิน” โดยแบ่งเป็นการพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ (1) ด้านจิตใจทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองมีจิตสำนึกที่สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม (2) ด้านสังคมแต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงกันเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชน (3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหามูลค่าเพิ่ม (4) ด้านเทคโนโลยี (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเทคโนโลยีเข้ามาใหม่ซึ่งมีทั้งดีและไม่ดีแยกแยะยากแต่ก็ต้องมีพอสมควรเพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่บ้านการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม (5) ด้านเศรษฐกิจคือ การปรับทิศทางมุ่งลดรายจ่าย จะเห็นได้ว่า การพึ่งตนเองเป็นการปฏิบัติตนของบุคคลที่ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อนทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองและช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุดโดยไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไป มีความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6.2.3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งที่ต้องเรียนรู้ ได้แก่ รู้จักชุมชน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างทุนทางสังคม และการสร้างเครือข่าย สอดคล้องกับโกวิทย์ พวงงาม (2553, หน้า 335) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน การเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง มองวิสัยทัศน์ใหม่การสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ของชุมชน ดังนี้ (1) กระบวนการเรียนรู้ชุมชน เพื่อสร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองรวมถึงการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกโดยผู้นำหรือผู้ทรงภูมิ

ปัญญาเป็นแกนกลางและรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน (2) กระบวนการสร้างทุนชุมชนหรือทุนสังคม ครอบคลุมทั้งการสะสมเงินตรา ทุนสังคมที่มาจากบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม ชุมชน สถาบัน สาธารณะสมบัติทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น (3) กระบวนการศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาได้แก่ แสวงหาความร่วมมือจากนักวิชาการ สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนหรือสถาบันในชุมชนทำงานวิจัยเองเพื่อนำผลที่ได้มาวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป (4) กระบวนการสร้างความหลากหลายจากปัจจัยที่เป็นคุณต่อการพัฒนาเป็นการเปิดรับเอาความรู้และความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนโดยเปิดเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะเรียนรู้ระหว่างกันโดยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและวางแผนพัฒนาตนเองเพื่อจะนำไปสู่ความร่วมมือพัฒนาแบบภาคีต่าง ๆ (5) กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน เป็นการต่อยอดความรู้ในการพัฒนาตนเองและเครือข่ายอยู่ตลอดเวลาไปสู่การยกระดับทุนที่เกิดจากการร่วมทุนกันระหว่างองค์กรในการพัฒนา

6.2.4 ผู้นำ หมายถึง ผู้นำมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ “รู้สึก รู้กว้าง รู้ไกล” มีกระบวนการเรียนรู้แสวงหาความรู้มีความตั้งใจจริง เสียสละมีอุดมการณ์ เชื้อมั่น ยึดมั่นในหลักการ มีความสามารถด้านการจัดการและการประสานงานสอดคล้องกับ โกวิทย พวงงาม (2553, หน้า 224 - 225) กล่าวว่า การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรชุมชน จะเข้มแข็งไม่ได้หากผู้นำในชุมชนและประชาชนขาดจิตสำนึกขาดความรู้ ความเข้าใจ ดังนั้น ผู้นำหรือแกนนำที่ประสบความสำเร็จมักจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีลักษณะ (1) เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ “รู้สึก รู้กว้าง รู้ไกล” และนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาได้ (2) มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแก้ไขทั้งในระยะสั้นและยาว คิดรอบด้าน และบูรณาการสู่การปฏิบัติได้ (3) มีความสามารถในการจดจำใ้รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้ และการแสวงหาความรู้ที่ดี (4) มีความสามารถในด้านการบริหารจัดการ และการประสานงานกับผู้อื่น (5) เป็นผู้มีความตั้งใจจริง “แสดงความเสียสละเพื่อส่วนรวม” (6) สามารถพูดชักจูงคนอื่นได้ “นำเสนอทางเลือกและชี้วิสัยทัศน์ให้แก่สังคมได้” (7) มีความเข้าใจชีวิตเข้าใจโลกเข้าใจธรรม และรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกชุมชน(8)มีความสามารถในการรับฟังความเห็นของผู้อื่น “ควบคุมตนเองและยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม” (9) ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน (10) มีอุดมการณ์ เชื้อมั่น และยึดมั่นในหลักการ

6.2.5 เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง บุคคล องค์กร สถาบัน ชุมชน มีส่วนร่วมให้การสนับสนุน และร่วมพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการระดมสรรพกำลัง ทรัพยากรและองค์ความรู้และเทคโนโลยี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และสถาบันการศึกษา เป็นต้นสอดคล้องกับธนากร สังเขป (2556, หน้า 48) กล่าวว่า ชุมชนจะเข้มแข็ง ได้ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ

เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง ชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายทางวิชาการ เครือข่ายนี้ จะสำคัญมากกับการยอมรับจากสังคมภายนอก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา “การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการพบว่า

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สมาชิกในครัวเรือน และการออมเงิน มีข้อค้นพบว่า ความเป็นอยู่ของประชาชนตำบลบางปลา มีลักษณะความเป็นอยู่แบบครอบครัว อยู่กันตามธรรมชาติ ลักษณะเป็นชนบททั้งเมืองมีลักษณะการพึ่งพาอาศัยกัน อยู่กันอย่างญาติมิตร เน้นเรื่องของการประหยัด การออม ตำบลบางปลาอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา ซึ่งส่งเสริมและให้ความรู้ ความสำคัญเกี่ยวกับการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ของประชาชน และเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง เพื่อความมั่นคง มั่งคั่งของประชาชน และชุมชน มีการวางแผน และหาแนวทาง ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในตำบลบางปลา มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปประยุกต์เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ จัดกิจกรรมให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ธนสถิต (2553) ได้ศึกษา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชน : กรณีศึกษาบ้านพุดจาน จังหวัดสระบุรี พบว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปีตั้งแต่มาก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ.2540 พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

2. ด้านการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งของ พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการพึ่งตนเองได้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค้นพบว่า แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ในเชิงบวก พบว่า ประชาชนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีวิถีชีวิตในการดำรงอยู่อย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย มีการเก็บออม การทำบัญชีครัวเรือน และมีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดขึ้น เนื่องจากลักษณะของชุมชนเป็นกึ่งชุมชนเมือง ความเป็นอยู่และที่มาของแต่ละคนที่อยู่อาศัยในชุมชนมีแตกต่างกัน ผู้นำชุมชนเกิดความคิด การรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้คนในชุมชนได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมี ร่วมกันการวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ หาวิธีการแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี สร้างอาชีพ รายได้ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น กลายเป็นชุมชนเข้มแข็งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา เนตรแจ่มศรี (2550, หน้า 71) ซึ่งทำการศึกษา เรื่อง การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ : กรณีศึกษาประชาชนเกาะเกร็ด อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล เนาวะวาทอง (2551) ศึกษา เรื่อง การจัดการชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา : หมู่บ้านคำปลาหลายตำบลบ้านดง อำเภอบุขารัตน์ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชนบ้านคำปลาหลาย ทำให้ผู้นำชุมชนเกิดความคิดในการรวมตัวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่เพื่อให้คนในชุมชนได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเริ่มมีการพัฒนาเป็นลำดับขั้นมาเรื่อย ๆ โดยยึดตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งผลจากการดำเนินตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ทำให้ปัจจุบันชุมชนบ้านคำปลาหลาย กลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

(1) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ในการทำงานทุกขั้นตอน มีการลงมือปฏิบัติร่วมกัน มีการช่วยกันแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีการแบ่งผลประโยชน์ให้สมาชิกเท่าเทียมกัน สมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนและหน่วยงานราชการจัดขึ้น เช่น กิจกรรมถวายความจงรักภักดี กิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือน กิจกรรมกองทุนสวัสดิการสวนแก้วแสน และกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ ด้านวิชาชีพ เช่น การปลูกผัก การเพาะเห็ด การทำผ้ามัดย้อม การทำน้ำยาเอนกประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความรักความสามัคคี กลายเป็นเข้มแข็งของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสันติชัย เอื้อจงประสิทธิ (2551, หน้า 27-29) กล่าวว่า

การมีส่วนร่วมของบุคลากร หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆอันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้น ผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตน เพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กรและสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1981, p 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่า ควรทำอะไร และทำอย่างไร (2) การมีส่วนร่วมเสียสละ ในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิ เจริญรัฐ (2547) ได้ศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตำบลหนองไฮ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า ด้านการจัดการชุมชน พบว่า มีการจัดตั้งกลุ่มให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อการวางแผน การดำเนินงานและการแก้ไขอุปสรรค ปัญหาของชุมชน คือ การขาดงบประมาณ ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ การขาดเอกสารสิทธิในที่ดินและการขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน

(2) ด้านการพึ่งตนเอง พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง พบว่า มีการเก็บรวบรวมเงิน ตั้งกองทุนสวัสดิการหมู่บ้านนำเงินมาลงทุนในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝ้ามัดย้อม ทำเองจำหน่ายเอง โดยไม่ต้องพึ่งเงินสนับสนุนภาครัฐ มีการปลูกผักเพื่อนำไปประกอบอาหาร หากเหลือจะนำไปขายหารายได้ให้ชุมชน และสร้างรายได้ของกลุ่ม มีการจัดสรร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเข้ากลุ่ม อีกส่วนแบ่งให้สมาชิกเป็นค่าตอบแทน อีกทั้งมีการตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อนำเงินมาช่วยเหลือสมาชิกในยามเจ็บป่วย หรือเสียชีวิต สร้างความมั่นคงกับครอบครัว และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fonchingong and Fonjong (2002, p 2) ได้ทำการศึกษา แนวคิดการพึ่งตนเองในการริเริ่มพัฒนาชุมชนของกลุ่มคนรากหญ้าในคาเมรูน ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาชุมชนในกลุ่มรากหญ้าของคาเมรูน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพึ่งตนเอง เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งประชาชนเป็นผู้ริเริ่มเองทั้งหมด รัฐทำหน้าที่ส่งเสริมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น เทคโนโลยี และงบประมาณ และไม่เข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมใด ๆ นอกจากนั้น พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน คือ ความเชื่อมั่นต่อภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ท้องถิ่น ทักษะ เทคโนโลยี และการสนับสนุนจากผู้นำภายนอกชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมระหว่างโครงสร้างทางวัฒนธรรมกับเครือข่ายชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนจากสตรีและบทบาทหลักของชุมชน

(3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ประชาชนส่วนใหญ่ มีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง พบว่า มีการฝึกวิชาชีพให้สมาชิกที่มีความหลากหลายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีการสร้างเวทีให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีตามสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างรายได้ สร้างอาชีพ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวณี รอดสิน (2554) ได้ศึกษา ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านปางจำปี เกิดจากการเข้ามาทำงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการป่าและน้ำ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบกับการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนจากภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชนได้รับการอบรมหลักสูตรนักจัดการความรู้ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงานวิจัยและงบประมาณ ชุมชน ส่วนการดำรงความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมการพัฒนา ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปางจำปี ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน พึ่งตนเองได้ ชาวบ้านมีความรักและหวงแหนชุมชน มีความตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดีและสอดคล้องกับแนวคิดของปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546, หน้า 260) ได้สรุปสาระสำคัญของความหมายและความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้ การเรียนรู้ควรมีลักษณะเรียนรู้ตลอดชีวิตโดย (1) การเรียนรู้เพื่อทำ (2) การเรียนรู้เพื่อเป็น (3) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน โดยผู้เรียนควรมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

(1) เรียนรู้เพื่อตัวเอง

(2) เรียนรู้เพื่อสิ่งนอกตัวที่สัมพันธ์กับตัวเองทั้งใกล้และไกล

(3) เรียนรู้เพื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งนอกตัว

2. ด้านการปฏิบัติ เมื่อมีการเรียนรู้แล้วเกิดความรู้แก่ผู้เรียน โดยนำความรู้มาสืบทอดปฏิบัติ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมประเพณี ค่านิยมตัวบุคคล วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต มีการเรียนรู้และการปฏิบัติเป็นเนื้อเดียวกัน และมีกระบวนการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นที่มีมุมมองแตกต่างกันออกไป

3. ด้านการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและค่อนข้างถาวรในเรื่องของความรู้ ทักษะและทักษะ

4. วิธีการ/กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำ ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การบริหารงานภายในองค์กร มี (1) การวางแผนในการปฏิบัติกิจกรรมของกลุ่มผู้นำ จะวางแผนและกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้าและแจ้งให้สมาชิกทราบและสมาชิก เปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมแสดงความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ อย่างอิสระและเท่าเทียมกัน มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารกลุ่มเผยแพร่สู่ชุมชน สาธารณะ (2) การจัดการองค์กร ผู้นำมีการแบ่งงานกันทำตามความสามารถและความถนัดของสมาชิกแต่ละคน มีการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อชุมชน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และการร่วมประโยชน์ (3) การนำองค์กร มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถ เสียสละ สามารถประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก มีการพัฒนาและเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ถ่ายทอดความรู้ ให้กับสมาชิกในกลุ่ม และประชาชน นักศึกษา และผู้ที่สนใจอย่างสม่ำเสมอ ด้านการจัดกิจกรรม การอบรม สัมมนาให้ความรู้โดยเชิญวิทยากรผู้ทรงความรู้ และปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของชุมชน (4) การประเมินผล ผู้นำชุมชนมีการทำงานที่โปร่งใส หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเข้าไปตรวจสอบได้หลังการปฏิบัติกิจกรรม มีการประเมินผลงานทุกขั้นตอน นำข้อผิดพลาดมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาผลงานในกิจกรรมต่างๆให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในครั้งต่อไปสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins and De Cenzo (2005, p. 34) อธิบายว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ทำงานกิจกรรมต่างๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กร มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ กระบวนการ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งกระบวนการ (process) หมายถึง หน้าที่ต่าง ๆ ด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผนการจ้องค์การ การโน้มนำองค์กรและการควบคุม และสอดคล้องกับแนวคิดของวีริช สงวนวงศ์วาน (2551, หน้า 3 - 4) อธิบายว่า กระบวนการจัดการเป็นขั้นตอนต่อเนื่องของหน้าที่การจัดการ อันได้แก่ (1)การวางแผน คือ การกำหนดเป้าหมาย นโยบาย กลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายรวมทั้งการรวบรวมและประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ (2) การจัดองค์การ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการและการกำหนดสายการบังคับบัญชา (3) การนำ (Leading) หมายถึง การสั่งการและการจูงใจให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (4) การควบคุม(controlling) เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัย เรื่อง การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีประเด็นข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือในการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

1. ผลการวิจัยดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยเฉพาะการนำบทเรียนที่เกิดจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ไปประยุกต์ใช้กับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอื่น ๆ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สามารถดำรงอยู่อย่างมีความสุข ยั่งยืนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
2. หน่วยงานของรัฐควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง เพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้และเสริมสร้างให้ชุมชนของเข้มแข็งต่อไป
3. หน่วยงานของรัฐควรอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตรเป็นสินค้าเกษตรอุตสาหกรรม เพื่อให้ประชาชน ชุมชนพึ่งตนเองได้ สร้างรายได้ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
4. หน่วยงานของรัฐควรอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี ด้านการตลาดดิจิทัล เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอื่น ๆ เพื่อหาจุดร่วมและจุดต่างของการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ในบริบทที่แตกต่างกัน มีความหลากหลาย ซึ่งอาจจะเป็นประเด็นสำคัญที่นอกเหนือจากการวิจัยดังกล่าวนี้ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นต่อไป